

Het straatbeeld in Athene weerspiegelt geenszins de economische groei.

HUMANITAIRE CRISIS IN GRIEKENLAND

‘Het is geen reddingsoperatie, het is een boetedoening.’

De Griekse crisis loopt teneinde. De economie groeit, maar daar merkt de Griekse bevolking niets van. Vooral in de gezondheidszorg blijft de crisis enorm voelbaar.

Door **CHARLOTTE DEPREZ** in Griekenland

Het gaat goed met Griekenland. De economie groeit en in augustus zou het land terug op eigen benen kunnen staan. Althans, dat is wat we lezen in de kranten en wat Grieks premier Alexis Tsipras zegt. Maar wanneer ik door de straten van Athene dwaal met het idee dat het goed gaat met de economie, voel ik me bedrogen. Neergedaalde rolluiken en graffiti domineren het straatbeeld. Niets duidt erop dat het beter gaat, integendeel. De

Grieken zelf denken dat ik een grapje maak wanneer ik hen zeg dat de crisis teneinde loopt. “Het wordt niet beter, het wordt enkel slechter” klinkt het.

Griekenland leeft al acht jaar onder het Trojkabeleid: het land gaat leningen aan bij de Europese Unie die gekoppeld zijn aan strenge voorwaarden, waaronder ‘het beperken van publieke voorzieningen en een versobering van de uitkeringen’. De bezuinigingen zijn enorm voelbaar bij de Griekse bevolking. Sommige gepensioneerden verloren meer dan de helft van hun pensioen en moeten nu leven van een schamele 400 euro per maand. Volgens statistieken van de Europese Commissie is bijna een vierde van de bevolking werkloos en leeft meer dan een derde in armoede. Wekelijks zijn er protesten en stakingen van burgers die de voortdurende besparingen beu zijn en het aantal zelfdodingen blijft stijgen. Volgend jaar zullen de pensioenen nogmaals dalen en in 2020 zullen de belastingen opnieuw verhoogd worden.

De groeiende economie is dus niet terug te vinden in het dagelijks leven van de Grieken. Sociale voorzieningen, zoals de

gezondheidszorg, zijn enorm hard getroffen door het besparingsbeleid. Volgens een rapport van de OESO zijn de overheidsuitgaven voor gezondheidszorg met bijna een derde gedaald tussen het begin van de crisis en 2015. In 2011 werd de Nationale Organisatie voor de Voorziening van Gezondheidsdiensten opgericht: de EOPYY. Bijna alle ziekenfondsen werden verenigd in de EOPYY. Het doel was om het zorgsysteem te vereenvoudigen, maar dit zorgde er ook voor dat het aantal voordelen waarop de verzekerde recht heeft, verminderde. Bepaalde dure onderzoeken die vroeger gedekt werden, moeten nu volledig uit eigen zak betaald worden. Ook heel wat geneesmiddelen die voor 2011 terugbetaald werden, worden nu niet meer vergoed.

In 2016 kwam er een wetswijziging, waardoor alle Grieken, ook de onverzekerden, gratis toegang hebben tot primaire gezondheidszorg. Toch vallen nog steeds heel wat mensen uit de boot. Een man spreekt me aan op straat. “Zuurstof, zuurstof!” roept hij, terwijl hij met zijn inhalator zwaait. “Het is leeg en ik kan geen nieuwe kopen.” Op zo’n moment besef je dat het

officiële systeem niet overeenstemt met de praktijk.

Vrijwillige initiatieven

Heel wat Grieken hebben sinds de crisis geen zorgverzekering meer en konden tot 2016 dus niet meer naar de dokter gaan, tenzij ze ervoor betaalden. Hierdoor ging de bevolking zelf initiatief nemen. Er werden verschillende ziekenhuizen opgericht die uitsluitend werken met vrijwilligers en gratis medische zorg verlenen aan mensen zonder zorgverzekering. Een van die ziekenhuizen is de Helliniko-kliniek, gelegen in het Zuiden van Athene.

Zo’n vijftal medewerkers begroeten me wanneer ik de Helliniko-kliniek binnenwand. Het ziekenhuis is gevestigd in een klein gebouw, dichtbij de metrohalte van Elliniko. Ik sta versteld wanneer een vrijwilliger de deur van de stockruimte opent. De medicijnen liggen duidelijk geordend per soort en zijn gestapeld in rekken van op de grond tot aan het plafond. Medicijnen die gekoeld bewaard moeten worden, liggen in voormalige

De Helliniko-kliniek heeft een overvolle stockruimte met medicijnen die gratis uitgedeeld worden.

frisdrankkoelkasten. Het is duidelijk dat de vrijwilligers enkel met donaties werken. Elke maandag, dinsdag en woensdag kunnen Griekse burgers de nodige medicijnen, op vertoon van een voorschrift, ophalen.

In principe zijn zulke ziekenhuizen illegaal; ze hebben geen vergunning van de staat. Vrijwilligers willen niet dat de ziekenhuizen gelegitimeerd worden omdat het volgens hen een tijdelijke maatregel moet blijven. Ze willen niet dat de samenleving hen als de echte oplossing beschouwt of dat de staat het nationale gezondheidszorgsysteem vervangt door dergelijke organisaties. De Helliniko-kliniek bereikte in 2014 het hoogtepunt waar ze ongeveer 1500 mensen per maand hielp. Tegenwoordig worden er nog steeds zo'n 500 mensen per maand geholpen, vooral in de vorm van gratis medicijnen.

De daling van het aantal patiënten komt doordat alle Griekse burgers nu toegang hebben tot primaire gezondheidszorg. Maar medicijnen zijn niet volledig gratis. Griekse burgers moeten een vierde van het bedrag uit eigen zak betalen. "Wanneer je een pensioen van 400 euro per maand hebt, kan je amper eten kopen, laat staan medicijnen betalen" zegt vrijwilliger van de Helliniko-kliniek Mary Sideris. Zelf is ze 76 en moet ze rondkomen van een klein pensioen. Toch werkt ze al sinds de opstart van het ziekenhuis mee als vrijwilliger. "Een goede gezondheid is het belangrijkste in het leven" blijft ze benadrukken.

Slecht georganiseerde ziekenhuizen

Ook Griekse dokters kaarten het probleem in de gezondheidszorg aan. "Er is een groot verschil in kennisniveau bij de dokters" zegt dokter in de publieke sector Antonios Gounaris "en alle goede jonge dokters hebben Griekenland verlaten." Volgens een rapport van de OESO zijn meer dan 7000 Griekse dokters geëmigreerd tussen 2009 en 2015 en het idee om te emigreren speelt nog steeds bij veel hoogopgeleide Grieken. Ook de organisatie is niet optimaal. "De regering blijft besparen op gezondheidszorg, maar het systeem werd niet hervormd. We zijn niet goed georganiseerd. We hebben nog steeds hetzelfde systeem, maar dan met minder geld."

Dat er een gebrek aan organisatie is in

“De ziekenhuizen blijven draaien en heel veel mensen leven nog door *filotimo*”

de gezondheidszorg, merk ik meteen wanneer ik een publiek ziekenhuis binnenwandelen. Het Evangelismos ziekenhuis is het grootste publieke ziekenhuis in het centrum van Athene. Het mooie grote witte gebouw, gelegen aan een vredig park, weerspiegelt geenszins wat er zich binnen afspeelt. Het is een en al chaos. Dokters en verpleegsters lopen alle kanten op. Ze hebben geen tijd om de verdwaalde patiënten de weg te wijzen. Iedereen kan er zomaar binnen- en buitenwandelen; niemand komt me vragen wat ik daar sta te doen. Ook de staat van het gebouw is niet te vergelijken met onze ziekenhuizen. Het interieur doet me eerder denken aan een oud schoolgebouw. Er hangt een muffe geur en de muren hebben een grauwe kleur. "Je hebt geluk, het is rustig vandaag" zegt patiënt Manolis die aan het wachten is op een van de stoeltjes aan de ingang van het gebouw. "Op andere dagen staan er meer dan honderd mensen te wachten".

Steeds meer Grieken maken gebruik van de publieke gezondheidszorg en de ziekenhuizen beschikken over te weinig personeel. Tot 2015 werden geen nieuwe dokters en verpleegsters aanvaard. Dokters die op pensioen gingen, werden niet meer vervangen. Hoewel er nu terug enkele artsen tewerkgesteld worden, blijven de ziekenhuizen onderbemand. Volgens de Wereldgezondheidsorganisatie heeft Griekenland het minste verpleegsters in verhouding tot dokters in vergelijking met de rest van Europa. De wachttijden worden hierdoor alsmaar langer, waardoor patiënten soms maanden moeten wachten op een behandeling

Trojkabeleid

Volgens dokter Gounaris zijn veel van de problemen te wijten aan het Trojkabeleid. "Er waren hervormingen nodig, maar de regering moest zonder een lening aan te gaan, gepaste maatregelen nemen." De effectiviteit van het Trojkabeleid wordt steeds vaker in twijfel getrokken, niet alleen door de Grieken. Ook econoom en professor aan de London School of Economics Paul de Grauwe vindt het Trojkabeleid totaal onredelijk. "Het is geen reddingsoperatie, het is een boetedoening." Volgens De Grauwe kan de situatie in Griekenland enkel verbeteren als er voor investeringen gezorgd wordt. Maar dat is moeilijk aangezien er telkens bezuinigingen worden opgelegd. "Het

Trojkabeleid vloeit voort vanuit het neoliberalistische idee dat je zoveel mogelijk moet besparen op sociale zekerheid omdat die niet productief is. Maar door te besparen op gezondheidszorg, worden meer mensen ziek en wordt Griekenland juist minder productief."

Niet alleen gepensioneerden en werklozen zagen een grote daling in hun inkomen. Ook dokters kregen het zwaar te verduren. Dokter in de private sector Angelos Karageorgopoulos benadrukt dat Grieken harder werken en minder betaald krijgen dan inwoners van andere Europese landen. "Het gemiddelde maandloon van een dokter in de private sector, gebaseerd op een 40-uren week is minder dan 1000 euro." Dat komt neer op een uurloon van 6 à 7 euro, wat minder is dan wat ik verdien met mijn studentenjob als verkoopster.

Het Griekse filotimo

Bijna een derde van de Grieken die ziek waren in 2016, zijn niet naar de dokter geweest. Dat is een trend die dokter Karageorgopoulos kan bevestigen. "Mensen komen enkel nog wanneer ze ernstige problemen hebben, niet voor chronische ziektes of een jaarlijkse controle. Daarom krijgen heel veel mensen ziektes die we hadden kunnen voorkomen." Volgens hem krijgt hij vooral minder mensen over de vloer omdat ze het zich niet kunnen veroorloven. Dokter Karageorgopoulos krijgt vaak te maken met patiënten die hun behandeling niet kunnen betalen. "Ik zeg dan dat ze het later mogen vereffenen. Sommigen betalen

het nooit, maar dat is niet erg. Dat is filotimo." Wanneer hij het woord 'filotimo' uitspreekt, krijg ik een heel warm gevoel. Het lijkt alsof het begrip zorgt voor verbintenis tussen de Grieken. Telkens wanneer ik het gebruik, krijg ik blije gezichten en fonkelende ogen te zien. Filotimo is het laatste sprankeltje hoop voor de Grieken in deze crisissituatie.

Er bestaat geen gepaste vertaling voor filotimo die de volledige inhoud van het woord dekt. Letterlijk betekent het 'eerbare vriend', maar voor de Grieken is filotimo een manier van leven. Presocratische filosoof Thales van Milete beschreef het zo: "Filotimo is zoals ademen voor de Grieken. Een Griek is geen Griek zonder." Gepensioneerde dokter Lena Karaiosfidou benadrukt het belang van filotimo. "De ziekenhuizen blijven draaien en heel veel mensen leven nog door filotimo" zegt ze. "De ziekenhuisgebouwen zijn in slechte staat en beschikken niet over de nodige middelen en medische apparatuur, maar er is goede zorg en de dokters en verpleegkundigen doen hun uiterste best. Dat is ook filotimo." En dat is iets wat altijd benadrukt wordt wanneer ik de erbarmelijke omstandigheden in de Griekse gezondheidszorg aanklaagt: "De dokters doen hun best."

Het is buitengewoon prachtig om te zien dat een volk dat in zo'n diepe crisis zit toch blijft zorg dragen voor de andere. De Grieken helpen anderen niet om er iets voor terug te krijgen of om te tonen aan de wereld hoe menslievend ze zijn. Ze helpen omdat ze dat echt willen doen. Ze doen het goede om het goede. Het is hun plicht. Het is filotimo.

Patiënten wachten aan de ingang van het Evangelismos ziekenhuis.